

Jorma Ahvenainen

**METSÄTULOT JA NIIDEN
JAKAUTUMINEN
1930-LUVULLA**

URN:ISBN:978-951-39-9392-4
ISBN 978-951-39-9392-4 (PDF)

Jyväskylän yliopisto, 2022

Kokemäki 2020

Jorma Ahvenainen

METSÄTULOT JA NIIDEN JAKAUTUMINEN 1930-LUVULLA

1. Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena ensikädessä on osoittaa, mitä mahdollisuuksia metsähistorian tutkimuksessa on julkisella ja yksityisellä tilimateriaalilla ja mitä tuloksia niillä saavutetaan. Usein metsähistoriaa kirjoitetaan kuvailevasti pohtimatta konkreettisesti metsän taloudellista merkitystä, siitä saatuja tuloja. Tilimateriaalin käyttö muun relevantin tiedon ohessa antaa kuitenkin paljon perusteellisemmän kuvan metsän taloudellisesta merkityksestä kuin pelkkä kuvaileva käsittely.

Tutkimukseni ottaa huomioon vain kaupallisen puu. Maatalojen omien talouksien tarve kuten rakennus- ja ainespuu sekä halot jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. Käsittelyssä on neljä tasoa. Alin on pitäjäkohtainen, missä näyttein lasketaan yhden pitäjän metsistään saama tulo ja sen jakautuminen. Toinen taso on piirimetsäkuntien alueet; näytteeksi on otettu muutamia lukuisia pitäjiä käsittävä alue, joista on laskettu sen metsätulot. Kolmanneksi on tutkimus ulotettu Suomen vientiteollisuuden käyttämän puun ja jalostamattomana viedyn (pyöreän) puun arvoon. Lopuksi pohditaan metsän antamaa kokonaistuloa, sen jakautumista ja viitataan eräisiin yhteiskunnallisiin seikkoihin.

* * *

Metsäteollisuuden erityispiirre verrattuna useaan muuhun teollisuuden alaan on sen antaman tulon jakautuminen laajalle alueelle raaka-aineen eli puun hankinnasta johtuen. Esimerkiksi kaivos- ja metalliteollisuudessa raaka-aine usein saadaan ja jalostetaan samalla alueella. Samoin prosessiteollisuudessa valmistuksesta ja myynnistä ansaitut tulot pysähtyvät suurimmalta osalta sille alueelle, jossa tuotanto sijaitsee. Metsäteollisuus on tässä suhteessa toisenlainen. Jos jalostava yritys on paikallista tarvetta suurempi, sen on hankittava puuta oman toimialueensa ulkopuolelta, ja mitä suurempi tuotantomäärä on, sitä kauemmaksi hankinta ulottuu. Kyseessä ei ole pelkästään puun saatavuus, vaan myös, millä hinnalla sitä saadaan

teollisuuslaitoksen viereen. Tällöin metsäteollisuuden saamasta tulosta osa menee sinne, mistä kaukaisimmat puut hankittiin.

Metsän merkitys Suomen taloudessa on hyvin suuri. Vielä 1930-luvun lopulla Suomi oli selvästi agraarinen maa, jossa maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavan väestön osuus oli noin 60 %. Suomen kasvukuntoisesta metsämaasta oli yksityisten maatalojen omistusosuus noin 55 %, joten metsätuloilla oli siinäkin suhteessa tärkeä merkitys.¹ Myös huoli puuvarannon riittävydestä on ollut satoja vuosia pysyvä.² Metsien suojelemiseksi on annettu ja annetaan lakeja ja asetuksia. Niiden valvonnan seurauksena syntyy materiaalia, jolla on arvo historiantutkimukselle.

Tämän tutkimuksen kannalta on perustava vuoden 1928 metsälaki.³ Se koski suurimmalta osaltaan talonpoikien omistamia yksityismetsiä. Jäljellä olevasta noin 8 % kuului yhtiöille ja loppu 37 % pääosin valtiolle, kunnille ja seurakunnille. Laki ei koskenut sellaisia metsänomistajia, joilla oli viranomaisten hyväksymä metsänhoitosuunnitelma. Käytännössä tämä tarkoitti puutavarayhtiöitä. Lain tarkoitus oli estää metsien hävitys. Valvontaviranomaisiksi määrättiin lääni- tai aluekohtaisia **keskusmetsälautakuntia** ja niille raportoivia kunnallisia **metsälautakuntia**. Kunnallisen lautakunnan velvollisuus oli kerätä pitäjänsä hakkuutiedot ja valvoa, ettei metsiä hävitetty. Kunnalliset lautakunnat toimivat virkamiesvastuulla.

Vuoden 1928 yksityismetsälaki antoi sysäyksen **metsänhoitoyhdistysten** perustamiseen. Usein ne syntyivät kuntien virallisten metsälautakuntien aloitteesta. Metsänhoitoyhdistyksiä perustettiin 1920-luvun lopusta lähtien ja seuraavan vuosikymmenen puoliväliin tultaessa tämä oli valtaosassa Suomen pitäjjiä. Niissä jäsenyys oli tietysti vapaaehtoista. Pääasiassa niihin liittyivät suurien ja keskisuurien talojen isännät kun taas pienviljelijöitä niissä oli harvanlaisesti. Ero kunnan metsälautakunnan ja metsänhoitoyhdistyksen välillä oli se, että lautakunta keräsi tiedot hakkuista ja valvoi hakkuukieltojen noudattamista kun taas valtion avulla toimineet metsän-

¹ Tilastollinen vuosikirja 1932 s. 95; ibid. 1939 s. 101. Pinta-ala suhteet vuoden 1923 metsälaskennan mukaan. Haluan tässä yhteydessä esittää kiitokseni metsähoitaja **Lauri Hemmille** (Rovaniemi ja Hämeenlinna) keskusteluista, jotka ovat vaikuttaneet tämän tutkimuksen muotoutumiseen.

² Ruotsissa huoli metsävarojen riittävydestä ilmeni ensi kerran vuonna 1636 maan hallituksen ja valtiopäivien keskusteluissa ja toimenpiteissä. Riksrådets protokoll VI: 648; And. Anton Stierman; *Alla Riksdagars och Mörens besluth* II: 959 (valtiopäivien päätös 1638).

³ Yksityismetsälaki 11.toukokuuta 1928.

hoitoyhdistykset huolehtivat eri tavoin metsien kunnosta. Ne järjestivät opetustilaisuuksia ja metsäretkeilyjä ja ennen muuta palkkasivat koulutetun metsäteknikon johtamaan metsänhoitoa ja avustamaan puun myyntiä.

Vuoden 1928 lakia ryhdyttiin noudattamaan 1929.⁴ Tästä vuodesta lähtien historioitsijalla on käytettävissä pitäjän hakkuumäärät sekä tiedot puun myyjistä ja ostajista. Puumäärien käsittelyn ongelma on se, että varsinkaan toimintansa alkuaikoina metsälautakunnat eivät saaneet kattavia tietoja metsänomistajilta. Tämä johtui tietämättömyydestä lain olemassaoloon, välinpitämättömyydestä ja yrityksestä välttää kunnallisveroa. Vasta kun lain mahdollistamia sakkorangaistuksia ryhdyttiin käyttämään ja lautakunnat oppivat kysymään puun ostajilta myyjien nimiä, ilmoitukset alkoivat olla kattavia. Tämä tapahtui vuoden 1933 vaiheilla. Hakkuuilmoituksissa on tukkien määrä alusta lähtien aika lähellä todellista kun taas kuusikuidun (paperipuun), propsien ja muun puun määrä on liian pieni 1930-luvun alussa.

Valtionmetsissä suoritettujen hakkuiden puuttuminen tiedoista ei ole suuri asia, sillä niitä oli pääasiassa Pohjois-Suomessa ja Lapissa. Puutavarayhtiöiden hakkaamat puumäärät on mahdollista laskea tai ainakin arvioida niiden oman metsäosaston kirjanpidon perusteella. Vertailumateriaalina myös uittajien arkistot ovat huomionarvoisia.

2. Tutkimusmateriaalin käyttö

Tutkimuksen perusmateriaali on yllä esitetyn organisaation mukaisesti kuntien arkistoissa. Tutkimusmahdollisuus riippuu olennaisesti siitä, kuinka hyvin metsälautakunnan asiakirjat ovat säilyneet. Monissa kunnissa ne ovat kadonneet vaikka kuuluvatkin niin sanottujen ainaissäilytettävien ryhmään. Kunnalliset metsänhoitolautakunnan puolestaan raportoivat keskusmetsälautakunnille, joiden arkistoista saatava löytyä kunnan metsälautakunnan vuosikertomus. Keskusmetsälautakuntien

⁴ Puunmyyjien täytettäväksi annettiin pienehkö, kaksipuolinen lomake. Sen etupuolella olivat tilaa ja omistajaa koskevat tiedot, puun ostajan nimi, hakkuualueen laajuus ja arvioitu hakkuuaika. Kääntöpuolella oli hakattavan puutavaran määrä ja sarakkeet tarkastusmerkintöjä varten. Lautakunnan sihteeri kokosi ilmoitukset kirjanmuotoiseen hakkuuluetteloon. Ensimmäisinä vuosina puumääriä ja laatuja varten oli yksi leveä sarake, mutta vuoden 1932 vaiheilla otettiin käyttöön kirjamalli, jossa jokaisella puutavaralajilla oli oma pystysarake.

vuosikertomukset ovat joka tapauksessa tärkeitä. Ne eivät erittele pitäjakohtaisia hakkuita, mutta sisältävät tietoja kantohinnoista ja työpalkoista.

Kunnalliset metsänhoitoyhdistykset puolestaan lähettivät vuosikertomuksensa Keskusmetsäseura Tapiolle. Ne tekivät tämän jo sen johdosta, että Tapion kautta ne saivat valtion tuen toiminnalleen. Keskusmetsäseura Tapion arkisto on Suomen Kansallisarkistossa (sarja Eb). Se on tärkeä, koska siinä on usein ilmoitettu kunta-kohtaisia hakkuumääriä ja tietoja kantohinnoista ja työpalkoista.⁵

Kolmantena lähderyhmänä ovat yritysarkistot. Lähes aina kunta oli yhden tai useamman puunjalostusyhtiön hankintapiirissä. Koska raaka-aineen (puun) osuus valmistetun tuotteen hinnasta oli 40 – 70 %, yritykselle oli ehdottoman välttämätöntä tietää, mitä puu maksoi tehtaan vieressä. Tästä syystä metsäosastojen oli oltava tarkasti selvillä, mikä oli puun kantohinta ja hankintakustannukset.

Myös kantohintoja ja metsätyöpalkkoja koskevaa tutkimuskirjallisuutta on olemassa. Niihin viitataan tämän esityksen alaviitteissä sekä lähdeluettelossa.

3. Pitäjien metsätulot

Esitelty materiaali on seuraavassa asetettu valaisemaan pitäjien metsistään saama kokonaistuloa. Se jakautui kahteen osaan: puun myynnistä saatu tulo, niin sanottu kantoraha, ja metsätöistä saadut ansiot. Kantorahat menivät yksityisille metsänomistajille, pääosin maaseudun talonpoikaistaloille, jotka useimmiten omistivat 70 – 80 % pitäjän metsäalasta. Metsätyöansiotkin jäivät siihen pitäjään, missä savotta oli vaikka kiertelevääkin työväkeä kyllä oli. Jos pitäjässä oli yhtiöiden tai valtion maata, hakkuuseen tullut puumäärä oli suurempi kuin myydyn puun määrä. Tämä on otettava huomioon työansioita laskettaessa. Puumäärä saadaan lautakuntien vuosikertomuksista, kantohinnat ja työpalkat eri lähteistä. Kaikki metsätyö oli urakkatyötä, ja päivittäinen työsuoritus tunnetaan riittävällä tarkkuudella. Koko 1930-luvun aikana työtehossa ei tapahtunut muutoksia. Käsityö ja hevoskuljetus olivat metsässä vallalla. Valmistettu puu vietiin uittamista varten veden äärelle tai

⁵ Kansallisarkisto. Keskusmetsäseura Tapion arkisto. Arkistoyksiköt Eb 1. 1-16. Metsänhoitolautakuntien ja metsänhoitoyhdistysten vuosikertomukset ja niiden taulukot.

kuljetettiin reellä paikallisille sahoille tai rautatieasemalle edelleen kuljetettavaksi. Maaseudun tuloksi on laskettu kaikki työvaiheet kannolta siihen pisteeseen, missä puun ostaja otti tavaran vastaan. Paikallishistorian kannalta on merkitys jo sillä, että voidaan arvioida pitäjän metsistään saama tulo.

Kokemäenjoen vesistö

Kokemäki 1932

Pitäjässä 7 389 asukasta. Kaikki metsät olivat yksityisessä omistuksessa. Yhtiöillä oli vähän tiloja. Pitäjästä hakatun puun tärkein kuljetusväylä oli Kokemäenjoki. Satakunnan oma teollisuus käytti kaiken pitäjästä saadun puun lukuun ottamatta halkoja ja ulkomaille Porista ja Raumalta laivattua kuusipaperipuuta ja propsia.

Myyty pystykauppana (kantorahat)

Sahatukkeja* 36 217 runkoa à 30 mk	1 087 000 mk
Parrupuuta 1 400 runkoa à 35 mk	49 000 "
Vaneripuuta 1 501 runkoa à 35 mk	52 000 "
Rulla- ja tulitikkupuuta 7 889 runkoa à 30 mk	237 000 "
Kuusipaperipuuta** 2 673 p-m ³ à 25 mk	67 000 "
Vähäinen määrä polttopuuta, arviohinnaksi	<u>5 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>1 497 000 "</i>

* Määrä. Pitäjän metsälautakunnan mukaan 32 925 runkoa. Tässä on harkinnanvaraisesti lisätty 10 % jolloin 36 217 runkoa. Kantohinta per tukki Ahlström (Läntinen piiri) 14,70, Rosenlew 14,80. Keskihinta 14,75. Runko 30 mk.

Parrupuun hinta on arvioitu sahatukkien mukaan.

** Määrä. Lautakunnan mukaan 2 136 p-m³, johon tässä lisätty 25 % ja tulee 2 673 p-m³. Hinta. Ahlström 25.

Työtulot

Sahatukeista. Määrä 38 028 runkoa*, hakkuu, kuorinta, ajo ja uitto

12,00 mk/runko	456 000 mk
Parrupuuta 1 400 runkoa à 15 mk	21 000 "
Vaneripuuta 1 576 runkoa** à 14 mk	22 000 "
Rulla- ja tulitikkupuuta 7 899 runkoa à 11 mk	87 000 "
Kuusipaperipuuta***, hakkuu, kuorinta, ajo ja uitto 2 807 p-m ³ à 25 mk	70 000 "
Polttopuista, arvio	<u>15 000 "</u>
<i>Työansioita yhteensä</i>	<i>671 000 "</i>

* Määrä. Yksityiset 36 217 + firmat (5 %) 1 811 = 38 028 runkoa. Hakkuu ja ajo tukkia kohti: Ahlström 3,32, Rosenlew 2,66. Vyörytys sekä uitto: Ahlström 2,88 ja Rosenlew 3,13.

** Määrä. Yksityiset 1 501 runkoa + firmat 75 = 1 576 runkoa

*** Kuusipaperipuu. Määrä. Yksityiset 2 673 p-m³ + firmat 134 p-m³ = 2 807 p-m³. Hankintakustannus. Metsähallituksen mukaan 33 mk/p-m³. Metsälautakunnan radanvarsiarvion mukaan työansio oli 25 mk/p-m³.

Työmäärä:

Metsäansiot 671 000 jaettuna oletetulla keskiansiolla 26,50 mk merkitsi 25 000 työpäivää ja 125 päivän ajaksi työtä 200 miehelle. Kokemäen pitäjän työikäinen miesväestö oli 2 412 henkeä. Tällöin noin 12 % tästä ryhmästä olisi jossain vaiheessa ollut metsätoissa.

Lähteet: Hakkuumäärät Kokemäen kaupunginarkiston metsälautakunnan hakkuuluetteloista. Hintatiedot ja hankintakustannukset A. Ahlström Osakeyhtiön arkistosta (Noormarkku) volyymeista Bokslutsuppgifter ja W. Rosenlew & Co:n arkistosta Årsberättelser-sarjasta (ELKA Mikkeli ja UPM-Kymmene, Valkeakoski).

Kokemäki 1934

Väkiluku 7 808 asukasta. Kaikki metsät yksityisessä omistuksessa. Yhtiöillä vähän tiloja.

Myyty pystykauppana

Sahatukkeja* 45 942 runkoa à 40 mk	1 838 000 mk
Vaneripuuta** 1 501 runkoa à 43 mk	65 000 "
Parruja** 691 runkoa à 43 mk	30 000 "
Rulla- ja tulitikkupuuta 7 899 runkoa à 25 mk	197 000 "
Kuusipaperipuuta*** 5 737 p-m ³ à 15 mk	<u>86 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>2 216 000 "</i>

* Kantohinta tukkia (pölkkyä) kohti: Ahlström 21,89, Rosenlew 19,36 keskimäärin 20,56. Runkoa kohti 40 mk.

** Vaneripuun, parrujen sekä rulla- ja tulitikkupuun kantohinta on suhteutettu sahatukkien hintaan.

*** Kuusipaperipuun määräksi lautakunta ilmoittaa 4 590 p-m³, johon tässä on tehty 25 % lisäys (1 147 p-m³) = 5 737 p-m³. Kantohinta: lautakunta 40 markkaa "radan varteen ajettuna", jolloin kantohinnalle voi arvioida 15 markkaa.

Työtulot

Sahatukeista 48 239 runkoa* , hakkuu, kuorinta, ajo (0 – 2 km) lanssiin à 7,44,	
vyörytys ja purouitto à 2,52 yhteensä hankinta /runko 9,96 mk	480 000 mk
Uitto joen pääuomassa, uittoalue XII ja XIII**	324 000 "
Vaneripuu 1 501 runkoa à 12 mk	18 000 "
Parruja 691 runkoa à 15 mk	10 000 "
Rulla- ja tulitikkupuuta 7 899 runkoa à 11 mk	87 000 "
Kuusipaperipuuta***, hakkuu, kuorinta , ajo 6 027 p-m ³ à 25 mk	<u>151 000 "</u>
<i>Työansiot yhteensä</i>	<i>1 070 000 "</i>

Työmäärä:

1 070 000/26 mk = 42 000 työpäivää

Tämä merkitsi metsätyötä 340 miehelle 125 päivän ajaksi. Kokemäen pitäjän työikäinen miesväestö oli 2 236 henkeä. Tällöin 15% tästä ryhmästä olisi jossain vaiheessa ollut metsätöissä.

* Määrä. Lautakunta 45 942 runkoa + firmat (5 %) 2 297 = 48 239 runkoa. Hakkuu ja ajo tukkia kohti: Ahlström 3,84, Rosenlew 4,11 keskiarvo 3,97 ja runkoa kohti 7,44; vyörytys sekä purouitto tukkia kohti Ahlström ja Rosenlew keskimäärin 1,26/tukki ja runkoa kohti 2,52. Yhteensä 9,96/runko.

** Kokemäen osalta uittokustannukset voidaan erottaa Uittoyhdistyksen vuosikertomuksesta. Alueet XII – XIII (Pirilä – Kiettare) ovat kutakuinkin samat kuin jokiosuus Kokemäen alueella. Kustannuksista yhteensä 477 000 markasta on vähennetty uittoyhdistyksen kiinteät kustannukset, korot ja hallintokulut. Jäljelle jäänyt summa 324 360 on laskettu kyseisen alueen paikalliseksi tuloksi.

*** Kuusipaperipuu. Yksityiset 5 737 p-m³ + firmat (5 %) 290 = 6 027 p-m³. Työansio 25 mk/p-m³.

Kokemäki 1937

7 742 asukasta. Kaikki metsät olivat yksityisessä omistuksessa. Yhtiöillä oli vähän tiloja. Ei valtion maata.

Myyty pystykauppana

Sahatukkeja * 55 640 runkoa à 81 mk	4 507 000 mk
Parrupuuta** 260 runkoa à 82 mk	21 000 "
Vaneri- rulla ja tulitikkupuuta** 746 runkoa à 82 mk	61 000 "
Kuusipaperipuuta *** 18 586 p-m ³ + 1 258 p-m ³ = 13 844 à 130 mk	1 800 000 "
Mäntypropsia 1 865 p-m ³ + 186 p-m ³ = 2 051 à 52 mk	107 000 "
Halkoja 12 220 p-m ³ + 6 110 p-m ³ = 18 330 à 40 mk	<u>733 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>7 229 000 "</i>

* Kantohinta tukkia (pölkkyä) kohti: Ahlström 31,29, Rosenlew 41,39, lautakunta keskimäärin 9 mk/j³ jolloin keskimääräinen tukin tilavuus 5,5 j³ oli %,5 x 9 = 49,50. Keskihinta 40,72 ja runko 81 mk.

** Vaneripuun, parrujen sekä rulla- ja tulitikkupuun kantohinta on suhteutettu sahatullien hintaan.

*** Lautakunta 130 mk/p-m³.

8Proposit. Lautakunta antaa kaivospuulle ja mäntypropsille eri hinnat, mutta kun määrää ei eroteta, on käytetty keskihinta 52 mk/p-m³.

Halot. Lautakunta antaa hinnaksi 40 mk.

Työtulot

Sahatukkeja* 58 422 runkoa: hakkuu, kuorinta ajo ja uitto à 19 mk	1 110 000 mk
Parrupuuta 260 runkoa à 22 mk	6 000 "
Vaneri-, rulla- ja tulitikkupuuta** 1 119 runkoa à 20 mk	22 000 "
Kuusipaperipuuta. Yksityiset 13 844 p-m ³ + firmat 692 p-m ³ = 14 536 à 42	611 000 "
Mäntypropsia. Yksityiset 2 051 p-m ³ + firmat 102 p-m ³ = 2 153 à 42	90 000 "
Haloista. Yksityiset 18 330 p-m ³ + firmat 916 p-m ³ = 19 246 à 30	<u>577 000 "</u>
<i>Työansioita yhteensä</i>	<i>2 416 000 "</i>

*Määrä. Yksityiset 55 640 runkoa + firmat 2 782 runkoa = 58 422 runkoa. Hakkuu ja ajo per tukki: Ahlström 5,93, Rosenlew 7,04, keskiarvo 6,48; uitto ja/tai muu kuljetus per tukki Ahlström 3,04, Rosenlew 2,89, keskiarvo 2,97. Yhteensä 9,45. Runkoa kohti 19 mk.

**Määrä. Yksityiset 746 runkoa + firmat 373 runkoa = 1 119 runkoa. Näiden vaatima työpanos on suurempi kuin havutukkien. Laskettu 20 mk/runkoa.

Kuusipaperipuu. Määrä 14 536. Arvioitu kokonaiskustannus 42 mk/p-m³

Mäntypropsi. Samoin 42 mk.

Polttopuu. Arvioitu kokonaiskustannus à 30 mk

Työmäärä

Päiväansio 40 mk. 2 410 000 markkaa 40 = 60 250 työpäivää. Tämän laskelman mukaan työtä 480 miehelle 125 päivän ajaksi. Kokemäen pitäjän työikäinen miesväestö oli 2 254 henkeä. Tällöin noin viidennes tästä olisi ollut metsätöissä.

Kymijoen vesistö

Kangasniemi. Mikkelin lääniin kuulunut pitäjä Puulaveden ja Kyyjärven ympärillä. Ei valtionmetsiä. Puutavarayhtiöiden metsiä noin 5 % koko metsäpinta-alasta.

1932. Pitäjän väkiluku 10 579 henkeä

Myyty pystykauppana

Sahatukkeja 105 741 runkoa à 22 mk*	2 326 000 mk
Vaneri-, rulla ja tulitikkupuuta 7 770 runkoa à 29,50 mk	229 000 "
Kuusikuitua 18 938 + 4 734 = 23 672 p-m ³ à 20 mk	473 000 "
Mäntypropsia 5 900 + 1 475 = 7 375 p-m ³ à 15 mk	111 000 "
Halkoja 16 075 + 8 037 = 24 112 p-m ³ à 6 mk	<u>145 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>3 284 000 "</i>

Työansiot

Sahatukkeja 105 741 runkoa. Hakkuu, ajo, vyörytys, purouitto à 8,36 mk**	884 000 mk
Vaneri-, rulla ja tulitikkupuuta 7 770 runkoa à 9,02 mk	70 000 "
Kuusikuitua 23 672 p-m ³ . Teko puolipuhhtaaksi 12 mk, veto 6 mk, vyörytys ja paikallinen työnjohto 3 mk = 21 mk	497 000 "
Kuusikuitu. Lisäys kokopuhhtaaksi vuollulle 11 800 p-m ³ à 5 mk	59 000 "
Mäntypropsia 7 375 p-m ³ . Teko, ajo, vyörytys à 15 mk	111 000 "
Halot 24 112 p-m ³ teko, ajo pinoon à 16 mk	<u>386 000 "</u>
<i>Työansiot yhteensä</i>	<i>2 007 000 "</i>

Työmäärä. Metsätöiden keskiansio oli noin 25 markkaa. Tätä jakajana käyttäen Kangasniemen pitäjässä oli 80 300 metsätyöpäivää, joka merkitsi työtä 640 miehelle 125 päivän ajaksi. Pitäjän työikäinen miesväestö oli 3 385 henkeä, jolloin siitä vajaa viidennes olisi ottanut osaa metsätöihin.

*Tänä vuonna kantohinta liikkui voimakkaasti. Joulukuun lopulla 1931 sahatukin kantohinta oli 1,59 mk/j³. Tammikuussa 1932 se 1,84, syyskuussa 2,05 ja joulukuussa 2,14. Metsänomistajan ansio riippui siitä, milloin hän oli sopinut kaupan. Tässä on käytetty keskihintaa 2 mk/j³.

**Myös työpalkat vaihtelivat tänä vuonna. Vuoden 1931 lopussa hakkuu ja ajo olivat 62 penniä /j³. Vuoden 1932 alkupuolella ne laskivat niin, että alimmillaan ne olivat elo- syyskuussa, jolloin kuutiojalasta maksettiin 52 – 55 penniä. Vuoden lopussa tariffi nousi 57 penniin, ja oli siinä myös seuraavan vuoden alussa. Laskettu tässä: hakkuu ja ajo 56 penniä + purouitto, rantalauttaus ja työnjohto 20 penniä = 76 penniä/j³. Runkoa kohti se oli 11j³ x 76 penniä = 8,36 mk. Viisi runkoa päivässä miestä kohti oli 41,80 mk. Kolmen miehen päiväansio oli siten noin 125 markkaa. Tästä miehen ja hevosen osuus oli 65 % eli 81 markkaa ja kahdelle miehelle jäi 22 markkaa. Lähde: UPM -Kymmenen arkisto Valkeakoski. Halla Ab:n ja Kotkan Tukinosto Oy:n laskelmat puun ja työn hinnasta.

Kangasniemi 1934

Väkiluku 10 556 henkeä

Myyty pystykauppana

Sahatukkeja* 98 492 runkoa à 44 mk	4 334 000 mk
Vanerikoivua** 17 701 runkoa à 46 mk	814 000 "
Parru-, rulla- ja tulitikkupuuta 22 481 runkoa à 40 mk	899 000 "
Kuusipaperipuuta 45 810 p-m ³ + 11 452 = 57 262 p-m ³ à 27 mk	1 546 000 "
Mäntypropsia 27 542 p-m ³ + 6 885 = 34 427 p-m ³ à 18 mk	620 000 "
Halkoja 20 160 p-m ³ + 10 080 = 30240 p-m ³ à 6 mk	<u>181 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>8 394 000 "</i>

*Kantohinta 3,95/j³

**Suhteessa havupuuhun

***Suhteessa havupuuhun

Kuusipaperipuun kantohinta Kymin Osakeyhtiön Päijänteen hankintapiirin mukaan.

Mäntypropsin kantohinta. Kuin edellä

Työansiot

Sahatukkeja 98 492 runkoa: hakkuu, ajo, vyörytys, purouitto à 8,36 mk*	823 000 mk
Muu runkopuu 40 182 runkoa à 8,60 mk	346 000 "
Kuusipaperipuu** teko puolipuhthaaksi, ajo (2 – 3 kilom.) 22 mk/p-m ³	
laskettu puolet koko hakatusta määrästä (= 28 631 p-m ³)	630 000 "
Kuusipaperipuu** teko kokopuhthaaksi, lisää edelliseen 5 mk/p-m ³	
Määrä 28 631 p-m ³ x 27 mk	773 000 "
Mäntypropsi. Teko ja kuljetus 34 427 p-m ³ à 20 mk	689 000 "
Halot 30 240 p-m ³ hakkuu ja ajo pinoon à 19 mk	<u>575 000 "</u>
<i>Työansioita yhteensä</i>	<i>3 836 000 "</i>

*Teko ja ajo 56 penniä/j³ + purouitto, vyörytys, rantalauttaus ja työnjohto 20 penniä/j³ = 76 penniä kuutiojalkaa kohti. Runko 11 j³ x 0,76 mk = 8,36 mk.

** Kuusipaperipuu. Teko puolipuhaaksi 12 mk/p-m³, veto 6 mk, vyörytys ja purouitto 4 mk = 22 mk, teko kokopuhaaksi 5 mk/p-m³ lisää.

Lähde. ELKA. Enso-Gutzeit. Metsäosasto. Metsänhoitajien tilit no 941. UPM - Kymmene (Valkeakoski) Metsäosaston tilit.

Työmäärä. Metsätöiden keskiansio oli 29,30 markkaa. Tätä jakajana käyttäen Kangasniemen pitäjässä oli 130 920 metsätyöpäivää ja työtä 1 000 miehelle 125 päivän ajaksi. Pitäjän työikäinen miesväestö oli 3 378 henkeä. Tällöin runsas neljännes miehistä olisi ollut metsätöissä.

Kangasniemi 1937

Pitäjän väkiluku 10 344 henkeä

Myyty pystykauppana

Tukkipuuta 173 079 runkoa à 65 mk	11 250 000 mk
Vanerikoivua, rulla- ja tulitikkupuuta 36 317 runkoa à 72 mk	2 615 000 "
Parruja 2 300 runkoa à 70 mk	161 000 "
Kuusipaperipuuta 47 008 p-m ³ + 4701 = 51 709 p-m ³ à 60 mk	3 103 000 "
Mäntypropsia 50 805 p-m ³ + 5 080 = 55 885 p-m ³ à 31 mk	1 732 000 "
Halkoja 47 857 p-m ³ + 23 928 = 71 785 p-m ³ à 10mk	<u>718 000 "</u>
<i>Kantorahoja yhteensä</i>	<i>19 579 000 "</i>

Työansiot	
Tukkipuu. Hakkuu ja ajo 12,10 mk* 173 079 runkoa	2 094 000 mk
Vanerikoivu. Lehteenkaato, pölkytys ja kasaus 6,25/runko, kuljetus (2 km) 7,2 mk/runko = 13,45 mk x 47 620 runkoa	640 000 "
Parruja. Veisto 1,40 mk/j ³ . Parrujen keskikuutio oli 12 – 14 j ³ , joten yksi suuri puu riitti yhteen parruun. Yhden parrun valmistuksen palkkio oli noin 17 markkaa ja ajo 7 markkaa = 24 markka x 2 300	55 000 "
Kuusipaperipuuta 51 709 p-m ³ , teko puolipuhthaaksi ja ajo (2-3 km) 25 mk/p-m ³	1 293 000 "
lisä kokopuhthaaksi, puolet ed. määrästä 25 854 p-m ³ x 14 mk	362 000 "
Mäntypropsia 55 885 p-m ³ à 24 mk	1 341 000 "
Halot. Hakkaus ja ajo pinon 20 mk x 71 785 p-m ³	<u>1 436 000 "</u>
<i>Työansiot yhteensä</i>	<i>7 221 000 "</i>

*Laskettu: hakkuu ja ajo 80 pen/j³ + vyörytys ja rantalauttaus 30 pen/j³
yhteensä 1,10 mk. Puun sisältö 11 j³ x 1,10 mk = 12,10/runko.

Miehen päiväansio oli 37 markkaa/päivä. Tämän mukaan 154 000 päivää, jolloin 1 200 miehelle töitä 125 päivän ajaksi. Työkäinen miespuolinen väestö oli 3 310 henkeä. Metsätöitä olisi siten ollut runsaalle kolmannekselle tästä ryhmästä.

Lähde. Enso-Gutzeitin metsäosasto. Erityisesti kokoelma "Neuvottelut muiden puutavarayhtiöiden edustajien kanssa". Neuvotteluissa sovittiin yhteisistä tariffeista, joissa yleensä seurattiin Kulkulaitos- ja yleisten töiden ministeriön antamia suosituksia.

Näiden pitäjien lisäksi olen samalla menetelmällä laskenut viiden eri vesistöissä olleen pitäjän metsätulot. Pitäjistä yksi, Värtsilä, oli 1944 Neuvostoliitolle luovutetulla alueella. Värtsilä kuuluu Jänisjoen vesistöön, joka purkaa Laatokkaan. Kaikki pitäjät esittäen tulot olivat:⁶

	1932		1934		1937	
	Kantorahoja	Työansioita	Kantorahoja	Työansioita	Kantorahoja	Työansioita
Kokemäen vesistö						
Kokemäki	1 497 000	671 000	2 216 000	1 070 000	7 229 000	2 416 000
Ruovesi	5 237 000	3 470 000	7 819 000	6 329 000	22 745 000	4 889 000
Kymijoen vesistö						
Hankasalmi	5 896 000	1 141 000	6 036 000	1 812 000	22 010 000	8 593 000
Hartola	6 351 000	2 019 000	9 941 000	3 094 000
Kangasniemi	3 284 000	2 007 000	8 394 000	3 836 000	19 579 000	7 221 000
Laukaa	4 272 000	2 187 000	9 427 000	2 875 000	13 431 000	4 582 000
Saimaan vesistö						
Juankoski	46 000	194 000	193 000	227 000	241 000	222 000
Nurmes	2 283 000	1 725 000	5 154 000	2 812 000	20 057 000	4 988 000
Pielisjärvi	42 914 000	14 229 000
Jänisjoen vesistö						
Värtsilä	314 000	441 000	644 000	475 000	2 808 000	1 837 000

⁶ Näiden pitäjien tiedot ovat seuraavissa arkistoissa:

Kokemäki: Kokemäen kaupunginarkisto. Metsälautakunnan keräämät hakkuutiedot; Elka. Rosenlewin arkisto. Metsäosaston vuosikertomukset. UPM-Kymmenen arkisto (Valkeakoski) Rauman tehtaiden metsäosaston hakkuukirjanpito.

Ruovesi: Kansallisarkisto. Keskusmetsäseura Tapion arkisto Fb 1: 2-3. Vuoden 1937 luvut on korvattu vuoden 1936 luvuilla. Rosenlewin arkisto. Rauma Woodin arkisto.

Hankasalmi: Hankasalmen kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Enso-Gutzeitin Metsäosaston arkisto. Kymin Osakeyhtiö. Metsäosaston arkisto.

Hartola: Kansallisarkisto. Keskusmetsäseura Tapion arkisto Fb 1: 2-3. Kymin Osakeyhtiö. Metsäosaston arkisto.

Kangasniemi: Kangasniemen kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Enso-Gutzeitin Metsäosaston arkisto. Kymin Osakeyhtiön Metsäosaston arkisto.

Laukaa: Laukaan kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Muut arkistoto kuten yllä.

Juankoski: Juankosken kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Kymin Osakeyhtiö. Metsäosaston arkisto.

Nurmes: Nurmeksen kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Enso-Gutzeitin Metsäosaston arkisto.

Pielisjärvi: Kansallisarkisto. Keskusmetsäseura Tapion arkisto Fb 1:5 sekä Lieksan kunnanarkisto. Metsälautakunnan arkisto. Muilta 1930-luvun vuosilta ei ole saatavissa tietoja pitäjän hakkuista.

Värtsilä: Tohmajärven kunnanarkisto. Värtsilän Metsälautakunnan arkisto. Oy Läskelä Ab:n Metsäosaston arkisto (sijainti UPM-Kymmenen keskusarkisto, Valkeakoski).

Näiden pitäjien vertailukelpoiset kokonaistulot metsistä nousivat vuodesta 1932 vuoteen 1937 nelinkertaisiksi.⁷ Lisäys oli kantorahoissa, toisin sanoen yksityisten maatalojen puun myynnin tuloissa lähes viisinkertainen. Työansiot muuttuivat lähes kolminkertaisiksi ja työn tarjonta kasvoi voimakkaasti.

Luvuista voi todeta, että vuonna 1932 kantorahatulosten ja työansioiden suhde oli suunnilleen 2 : 1. Vuonna 1937 vastaavasti 3 : 2. Vuonna 1932 työpalkoissa oli saavutettu äärimmäinen alaraja, mutta puun hintaa voitiin kysynnän heikkouden johdosta laskea. Vuonna 1937 taas puun hinta lähes ryöstäytyi, mutta työpalkat nousivat hillitysti. Juankosken luvuissa kiinnittää huomiota se, että työansiot myyntituloihin verrattuna olivat suuret. Tämä selittyi sillä, että Juantehtas oli suuri metsänomistaja, joka omissa metsissään tarjosi runsaasti työtä muissa yksityismetsissä suoritettuihin hakkuisiin nähden.⁸ Myös Värtsilän pitäjässä metsätyön arvo 1932 oli suurempi kuin kantorahoista saatu tulo.

Kantorahojen ja työansioiden suhteeseen vaikutti se, mitä hakattiin. Paperipuun ja propsien kantohinnat ja työpalkat olivat lähellä toisiaan vuotta 1937 lukuun ottamatta. Halkojen kantohinnat olivat aina pienemmät kuin työn osuus. Joinain vuosina haloilla ei ollut lainkaan kantohintaa, vaan myyntihinta oli työn arvo. Vuosikymmenen lopulla, jolloin puulla oli hyvä kysyntä, halkokuution (p-m³) kantohinta oli 6 markan vaiheilla, mutta työn arvo 15 – 20 markkaa työoloista ja ajomatkasta riippuen. Halkojen myynnillä oli kuitenkin huomattava merkitys maaseudun tuloihin. Siellä teollisuuden lämmönlähteenä olivat halot puujätteen ohella. Kivihiihi ei sisämaassa rahtikustannusten takia juuri tullut kysymykseen.

Edellä esitettyjen pitäjien joukkoon on otettu myös Pielisjärven pitäjä. Vuoden 1937 vuosikertomuksessaan pitäjän Metsälautakunta ihasteli:

”Vuosi oli metsänomistajien saavuttaman rahallisen tuloksen kannalta kerrassaan poikkeuksellinen. Kaikki puu meni kaupaksi, ja vaikka hinnat nousmistaan nousivat, saatettiin siitä huolimatta havaita laatuvaatimusten väljenemistä. Varsin onnellista metsälle oli pinotavaran runsas kysyntä.”

⁷ Hartolaa ja Pielisjärveä ei laskettu.

⁸ Juankosken pitäjän kantohinnat ja puun hankintahinnat on varsin yksityiskohtaisesti merkitty Kymin Osakeyhtiön Juantehtaan arkiston sarjaan Da (UPM-Kymmenen Keskusarkisto, Valkeakoski)

Tämä oli tilanne koko maassa: kaikki puu meni kaupaksi. Kantorahojen määrään vaikutti puun hinnan jyrkän kohoamisen ohella se, että kysyntä kohdistui lisääntyvästi erilaiseen puuhun. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto kaksinkertaistui vuodesta 1930 vuoteen 1937. Paperin tuotanto kasvoi 317 000 tonnista 606 000 tonniin ja sellun tuotanto 705 000 tonnista 1 475 000 tonniin. Tämä kaikki vaikutti kuusi- ja mäntyproppien kysyntään.⁹ Vaneriteollisuuden tuotanto vuonna 1930 oli 102 000 tonnia, mutta vuonna 1937 jo 194 000 tonnia eli vuosikymmenen kuluessa valmistus lähes kaksinkertaistui. Tämä tuotannon lisäys vaikutti koivuproppien kysyntään ja kompensoi hyvin rullateollisuuden tuotannon paikalleen pysähtymisen. Sahapuun hintaan vaikutti ratkaisevasti vuonna 1935 solmittu eurooppalaisten laivaajien keskenään tekemä *The European Timber Exporters Convention* (ETEC). Siihen liittyivät kaikki Euroopan tärkeät sahatavaran valmistajat. Sopimuksessa Suomi tunnustettiin Euroopan suurimmaksi sahatavaran valmistajaksi. Kansainvälinen sopimus toimi, ja se osoittautui sahateollisuudelle varsin edulliseksi. Tuotanto voitiin sopeuttaa kiintiöihin, ja sahatavaran kansainvälinen hinta nousi.¹⁰ Näinä vuosina Suomen metsäteollisuus oli muutenkin hyvin ekspansiivinen, uusia tuotantolaitoksia rakennettiin, koneiden kapasiteettia lisättiin ja vienti veti hyvin. Myös infrastruktuurin muutokset niin kuin uudet rautatielinjat, vesistöjen perkaukset ja kuorma-autojen käyttöönotto heijastuivat puun kysyntään ja hintaan.¹¹

Puukaupan kannalta vuosikymmenen viimeiset vuodet olivat erikoisia. Vuosi 1938 oli metsätaloudelle täydellinen katovuosi. Vastareaktiona vuosiin 1936 ja 1937 puun hinta laski voimakkaasti eikä mennyt kaupaksi oikein millään hinnalla. Maaseudun ahdinkoa kuitenkin helpotti se, että peltoviljelyn ja karjanhoidon tulojen kehitys oli sinä vuonna hyvä.¹² Vuosi 1939 niin pitkälle kun rauhaa riitti, oli metsätaloudelle hyvä. Sotavarustelu oli selvästi metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän taustalla.

⁹ Suomen virallinen tilasto XVIII A. Teollisuustilasto, ao vuodet.

¹⁰ Jorma Ahvenainen, *Suomen sahateollisuuden historia* (Helsinki – Porvoo 1984) s. 352 – 366.

¹¹ Uusista radoista on syytä mainita kaksi. Kaakkois-Suomessa rata Matkaselästä Suojärvelle, aivan itärajalle saakka, rakennettiin vuosina 1918 – 1922. Sillä oli suuri merkitys Laatokan pohjoispuolisten metsien käytölle. Toinen rata oli Länsi-Suomessa Porin ja Haapamäen välillä. Se rakennettiin vuosina 1935 – 1938, mutta otettiin Porista käsin käyttöön sitä mukaa kun se valmistui. Rata teki mahdolliseksi pohjoisen Satakunnan metsien entistä paljon mittavamman käytön, sillä tähän saakka alueen kuljetusolot olivat olleet surkeat.

¹² *Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta XXVI, XXVII. Tilivuodet 1937 – 38, 1938 – 39.* Maataloushallituksen tiedonantoja no 288 (1944) s.7 – 11.

Edellä olevat havaintopitäjät ovat siitä osasto Suomea, missä valtio ei ollut suuri metsänomistaja. Kun siirryttiin kohti pohjoista, sanokaamme Oulujoen vesistön pohjoispuolelle, tässä käytettyjä työmenetelmiä on vaikea soveltaa. Valtiolla oli paljon metsiä, mutta peruslukuja ei ole saatavissa Metsähallituksen tilimateriaalin hävittämisen takia. Pohjois-Suomea koskee vielä toinenkin ongelma: maa-alueiden omistussuhteiden epäselvyys. Varsinkin Kainuussa ja Kuusamossa isojako oli keskeneräinen. Kylillä oli yhteismetsiä, joissa myös valtio oli osallisena. Puun kaupallinen myynti niistä oli vaikeata, ellei suorastaan mahdotonta, kun osakkaiden oli päästävä yksimielisyyteen. Maajakotoimitukset saatiin useimmiten päätökseen 1930-luvun puoliväliin tultaessa, ja tällöin talot pääsivät myymään usein hyvin säilyneitä metsävarojaan. Seurauksena oli suurien hakkuiden alkaminen. Sahapuu oli vallitseva, mutta kauppatavaraksi tuli myös kuitupuu.¹³

Myös tekninen kehitys tuli syrjäseutujen avuksi. Aivan itärajalla sijaitseva Salla oli vedenjakajan takana sen purojen ja jokien virratessa kohti Vienanmerta. Tässä vaiheessa kuorma-autot olivat kehittyneet niin voimakkaiksi, että niitä voitiin käyttää kannattavasti puutavaran siirtoon vedenjakajan yli. Talvella 1936 – 1937 järjestetty Sallan autosavotta oli suurimuotoisin koskaan siihen saakka maateitse tapahtunut sahatukkien ja muun puun siirto Suomessa.¹⁴ Suuret puukaupat toteutuivat juuri silloin, kun puun hinta oli korkeimmillaan. Myös tälle syrjäiselle seudulle ulottui metsän tuoma varallisuus. Sen huomasi karjakannan parantumisessa, talojen huoneluvun kasvussa, aiempaa huolitellummassa pihapiirissä, sivukylille nousseissa kaupoissa ja monessa muussa. Myös infrastruktuuri parani: koululaitos, sairaanhoito ja tiestö kohenivat sekä sähkövalo tuli joihinkin kyliin.

4. Keskusmetsälautakuntien laskelmat

Täydennyksenä pitäjäkohtaisiin laskelmiin on seuraavassa otettu tarkasteluun kahden keskusmetsälautakunnan tiedot vuosilta 1934 ja 1937. Molemmat ovat läntisestä Suomesta, Satakunnasta ja Etelä-Pohjanmaalta. Satakunnan alue oli puuvaaroiltaan aika suuri kun taas Etelä-Pohjanmaan metsävarat maakunnan pinta-alan nähden olivat pienet. Kummastakin alueesta esitetään vain loppulaskelmat.

¹³ Hannu Heinänen, *Sallan historia* (Jyväskylä 1993) s. 249 – 252.

¹⁴ *Ibid.* s. 251 – 254.

Satakunnan metsätulojen laskemisessa suuri ongelma on se, että maakunnan pohjoisosassa Suomen valtiolla oli kasvullista metsämaata noin 62 000 hehtaaria. Sen antama kantoraha meni valtion kassaan, mutta **työansiot** jäivät kuitenkin paikallisiin pitäjiin. Metsähallituksen näistä metsistään myymää puumäärää ei tiedetä. Painettu tilasto ei sitä mainitse ja Metsähallituksen tilimateriaali vuosilta 1927 – 1940 on hävitetty.¹⁵ Seuraavassa on menetelty siten, että Metsähallituksen Länsi-Suomen Piirikunnan hakkuista kymmenesosa tuli Satakunnasta. Perustana on se, että Piirikunnan kasvullisesta metsämaasta kymmenesosa oli Satakunnassa. Menettely on tietysti aivan epävarma, mutta olisi harhaanjohtavaa olla ottamatta huomioon valtion metsissä tehtyä työtä.

Satakunnan metsänhoitolautakunta

Vuosi	Kantorahatuloja — miljoonaa markkaa —	Työansioita	Yhteensä	Vuoden 2018 euroissa miljoonaa euroa
1934	72,5	34,2	106,7	43,5
1937	194,0	86,8	280,8	107,2

Etelä Pohjanmaan metsänhoitolautakunta

1934	47,7	8,2	55,9	22,8
1937	30,1	13,4	43,5	16,6

Edellä esitetyissä keskusmetsälautakuntien vuosikertomuksissa Satakunnan metsästä saadut tulot enemmän kuin kaksinkertaistuivat. Etelä-Pohjanmaan luvut sitä vastoin alenivat vuodesta 1914 vuoteen 1937. Tätä ei voi selittää muuten kuin että alueen metsät olivat siinä määrin hakatut, ettei korkeasuhdanteen yllättäessä puuta ollut enempää myytävissä.

¹⁵ Tämä materiaalin tuhoamisen yhteydessä katosi käyttökelpoista tietoa. Ennen muuta Aulangon puuhuuto-kauppojen hintatiedot olisivat olleet tutkimukselle hyödyksi.

5. Teollisuuden käyttämän puun arvo ja pyöreän puun viennin arvo

Suomen metsäteollisuuden puunkäytön arvo on esitetty seuraavissa luvuissa:¹⁶

Vuosi	1932	1934	1937
	— milj. markkaa —		
Puuteollisuus			
Sahateollisuus	665	1 344	2 072
Vaneriteollisuus	89	123	207
Rullateollisuus	14	19	21
Halkosahat	19	20	28
Muu puuteollisuus	6	3	3
<i>Yhteensä</i>	<i>793</i>	<i>1 509</i>	<i>2 331</i>
Massa- ja paperiteollisuus			
Hiomot ja pahvitehtaat	120	169	346
Sulfiittiselutehtaat	350	400	846
Sulfaattiselutehtaat	53	42	178
<i>Yhteensä</i>	<i>523</i>	<i>611</i>	<i>1 370</i>
<i>Grand total</i>	<i>1 316</i>	<i>2 120</i>	<i>3 701</i>

Metsän antamiin tuloihin on laskettava myös pyöreän ja muun teollisesti käsittelemättömän puun vienti ulkomaille. Sen arvo kolmena vuonna oli:¹⁷

1932	177,7	milj. markkaa
1934	412,7	" "
1937	837,3	" "

Pyöreän puun vienti oli kokonaan maaseudun tuloa, sillä laivaus- ja huolintakustannukset olivat häviävän pieni osa myynnin arvosta. Yhdistämällä teollisuuden käyttämän puun arvo ja pyöreän puun viennin arvo saadaan seuraava asetelma:

1932	1 316 + 178 = 1 494	milj. markkaa
1934	2 120 + 413 = 2 533	" "
1937	3 701 + 837 = 4 538	" "

¹⁶ Suomen virallinen tilasto XVIII A Teollisuustilasto, ao vuodet.

¹⁷ Suomen virallinen tilasto I A. Ulkomaankauppa. Lukuihin on laskettu tullinimikkeet 163 – 185.

Nämä summat olivat maaseudun tuloa. Pyöreän puun viennin arvo verrattuna teollisuuden käyttämän puun arvoon vuonna 1932 oli 14 %, vuonna 1937 vastaavasti 23 %. Siten pyöreän puun viennin suhteellinen osuus metsän antamasta tulosta nousi vuosikymmenen kuluessa huolimatta siitä, että Suomen metsäteollisuus lisäsi kapasiteettiaan ja monipuolistui. Tähän vaikutti se, ettei maan oma teollisuus tarvinnut kaikkea Suomen metsistä saatavissa ollut puuta ja se, että ulkomaiset ostajat pystyivät maksamaan kilpailukykyisen hinnan. Kehittyvä metsänhoito toi sitä paitsi markkinoille harvennushakkuissa syntynyttä kuitupuuta. Pyöreän puun viennistä tuli metsäteollisuudelle ongelma. Se valitti, että vienti nosti sen käyttämän puun hintaa, mutta toisaalta samat valittaja, ts. metsäteollisuusyhtiöt, olivat itse kaikkein suurimpia pyöreän puutavaran laivaajia.

6. Suomen metsätulot. Niiden jakautuminen ja sosiaaliset vaikutukset

Suomen metsäteollisuuden puunkäytön ja vientilukujen arvon muutos osoitti, että koko maa ansaitsi metsistään vuonna 1937 noin kolme kertaa enemmän kuin vuonna 1932. Tulot olivat viennistä maaseudulle akkumaloitunutta rahaa, sillä puuteollisuuden ja paperin kotimainen kulutus oli vähäistä verrattuna vientiin. Maaseudun metsänomistajien ja työmiesten ansiot eivät rajoittuneet vain viennin kautta koituneisiin tuloihin. Kotimainen puun käyttö oli ennen muuta rakennus- ja ainespuuta sekä halkoja. Maaseudulle rakennettiin hirsi- ja lautarakennuksia, kotitaloudessa oli tarvis ainespuulle ja kaupungeissa varsinkin oli puusepänteollisuutta. Energialähteenä halot olivat tärkein polttoaine. Vain suurissa rannikkokaupungeissa käytettiin kivihiiltä. Liikenteen polttoaineena oli myös puu. Sisävesien aluksien kattiloissa paloi halkoja ja höyryvetureiden käyttämästä polttoaineesta halot olivat suurin energianlähde.

Kotimaisesta puun käytöstä ei ole kattavia lukuja. Metsäteollisuuden polttoaineena käyttämien halkojen arvo sisältyi edellä esitettyihin lukuihin ja samoin kaupallisten halkosahojen tuotanto. On mahdotonta ryhtyä arvioimaan muita kotimaiseen kulutukseen tulleita eriä. Joka tapauksessa liikutaan kymmenien miljoonien summissa. Siitä suurin osa oli maaseudun sisäistä tulonsiirtoa eikä tuonut sinne ulkopuolista rahaa.

Maaseudulle tulleet rahat jakautuivat kantorahoihin ja metsätyöansioihin (puun kuljetus mukaan laskettuna). Mikä oli niiden osuus? Alla on arviolaskelma siten, et-

tä edellä esitetyt summat on korotettu seuraavaan sataan miljoonaan markkaan.¹⁸

Vuonna	1932	1934	1937
	— sata miljoonaa markkaa —		
Kokonaistulo	1 500	2 600	4 600
<i>Kantorahat</i>	60 % 900	67 % 1 740	74 % 3 400
josta			
Metsähallitus 9 %	81	157	306
Yhtiöt 6 %	54	104	204
Yksityiset tilat	765	1 479	2 890
<i>Työansiot</i>	600	860	1 200

Työansiot olivat kokonaan maaseudun tuloa. Tämän laskun mukaan yksityisille maataloille tullut kantoraha muuttui vuodesta 1932 vuoteen 1937 3,8 –kertaiseksi.¹⁹ Maaseudulle tulleen rahan suurimmat vastaanottajat olivat yksityiset talonpoikaistalot. Niille tuli sahateollisuuden vientituloista (laivatun sahatavaran hinnasta) noin 60 %. Mekaanisen massan ja valkaisuamattoman sellun hinnasta noin 50 – 55 % tuli metsänomistajille. Metsän osuudesta suomalaisten talonpoikaistalojen kokonaistalouteen on käytettävissä tiedot Maataloushallituksen kirjanpitoiltojen tuloksista. Maanviljelijöiden rahatuloista metsän antama osuus oli:²⁰

vuonna 1932	8,0 %
1934	16,4 %
1937	22,1 %

¹⁸ Kantorahan osuus on otettu useista lähteistä. Pääasiassa olen seurannut tutkimuksessani *Satakunnan metsätalous 1900 – 1960* (Kokemäki ja Eura 2015) esittämiäni laskuja. Tilastollisessa vuosikirjassa esitetään ao. vuosilta valtion puunmyyntien keskimääräiset kantorahat. Ne ovat jonkun verran alempia kuin minun käyttämäni kertoimet. Tässä on otettava huomioon valtion metsien sijainti.

¹⁹ Kunnas tutkimuksessaan *Metsätaloustuotanto Suomessa* (Heikki J. Kunnas, *Metsätaloustuotanto Suomessa 1860 – 1965*. Suomen Pankin julkaisuja. Kasvututkimuksia IV. 1973) s. 98, 178 – 179 laskee kantorahojen määräksi vuonna 1937 yhteensä 3 486. Tämä on kutakuinkin sama kun yllä esittämäni 3 400 miljoonaa markkaa. Yksityisten talojen tulot olivat Kunnaksen mukaan 2 882 miljoonaa, oman laskelmani mukaan 2 860 miljoonaa. Kunnas erottaa omaksi ryhmäkseen myös kuntien saamat tulot 137 miljoonaa. Mistä Kunnas on tämän luvun puun omien kiinteistöjensä rakentamiseen ja lämmittämiseen. Nämä tulot eivät siten tulleet ulkopuolelta. Valtion kantarahatuloiksi Kunnas ilmoittaa 194 miljoonaa. Tämä on selvästi liian vähän. Metsähallitus sai tuona vuonna pystymyynneistä 99 miljoonaa ja hankintamyynneissä puun osuus laskettiin 224 miljoonaksi, yhteensä summa oli 323 miljoonaa (*Tilastollinen vuosikirja* 1939 s. 103).

²⁰ Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Maataloushallituksen tiedonantoja XX tilivuosi 1931 – 1932 s. 36; XXIII tilivuosi 1934 – 1935 s. 37 XXVI tilivuosi 1937 – 1938 s. 31.

alhaiselle tasolle, ettei riskikään työmies voinut niillä vaikeuksista elättää perhettään. Sosiaaliavustuksia hakevien määrän lisääntyessä alkoivat metsätyöpalkat joutua yleisemminkin kiinnostuksen kohteeksi ja lehdistössä syntyi asiasta poleeminen keskustelu. Tässä vaiheessa metsäteollisuuden harjoittajat joutuivat itsekin toteamaan metsätyöansioden ajautuneen liian alas. Vuonna 1933 suoritettiin palkkoissa ensimmäiset tarkistukset ylöspäin ja seuraavina vuosina palkkataso oli nouseva. Sama palkkojen reaalitaso kuin 1928 saavutettiin metsätöissä vuoden 1935 vaiheilla. Vuosina 1936 ja 1937 palkkataso edelleen nousi, mutta työn tarjonnan ja kysynnän tasapaino saavutettiin ilman että ansiotaso olisi kaksinkertaistunut niin kuin kävi puun hinnalle. Metsänhoitoyhdistysten ja piirimetsälautakuntien vuosikertomuksista käy ilmi, että korkeasuhdanteen aikana 1936 ja 1937 hakkuu- ja ajomiehiä oli riittävästi. Maininnat osoittivat, että maaseudulla oli työvoimareservi metsätöihin käytettäväksi.

Keskisuurille ja pienille taloille puun myyntitulot ja työansiot merkitsivät ensikädessä sitä, että ne saivat kehnon 1930-luvun alkupuolen jälkeen taloutensa tasapainoon. Kasvavat kantorahatulot tekivät mahdolliseksi myös investoinnit. Niitä olivat rintamailla salaojitus, uudet ja entistä tehokkaammat maanviljelyskoneet, karjarodun parantaminen ja rakennuskannan uusiminen. Ulkoisesti vaurastumisen huomasi selvimmin uusissa rakennuksissa ja pihapiirin siistiytyemisessä. Maaseudun ongelmana ollut ahdasasuminen alkoi vähitellen väistyä. Yhteiskunnan vaurastuminen johti myös infrastruktuurin kohentumiseen. Se näkyi useilla elämän aloilla.

Tultaessa talvisotaan Suomen maaseudun elinoloissa tapahtunut nousu oli niin konkreettinen, ettei maan puolustamista asetettu kyseenalaiseksi.

Lähdeluettelo

Arkistolähteet

A. Ahlström Osakeyhtiön arkisto. Noormarkku.

Sarja Kc. Årsberättelser och Bokslutsuppgifter 1920 – 1938.

Elinkeinoelämän Keskusarkisto. Mikkeli (ELKA)

Enso-Gutzeitin arkisto. Metsäosasto arkisto 1920 – 1938.

Kokemäenjoen Uittoyhdistyksen arkisto. Vuosikertomukset 1920 – 1938.

Metsäteollisuuden Työnantajaliitto. Palkkoja koskevia asiakirjoja no.99.

W. Rosenlew & Co:n arkisto. Årsberättelser 1920 – 1938.

Kansallisarkisto. Helsinki

Keskusmetsäseura Tapion arkisto. Eb 1: 1-16. Metsänhoitolautakuntien ja metsänhoitoyhdistysten vuosikertomukset taulukoineen.

UPM–Kymmene arkisto. Valkeakoski

Kymin Osakeyhtiön metsäosaston arkisto 1929 – 1938.

Kotkan tukinosto Oy:n arkisto 1928 – 1938.

Oy Läskelä Ab:n metsäosaston arkisto 1930 – 1938.

Rauma–Woodin arkisto. Yhtiö ja yhtiön metsäosaston vuosikertomukset 1928 – 1938.

Pitäjien metsälautakuntien arkistoja kuten alaviitteisiin on merkitty.

Painetut lähteet

Metsätilasto. Suomen virallinen tilasto XVII. Metsähallituksen vuosikertomukset 1920 – 1939.

Teollisuustilasto. Suomen virallinen tilasto XVIII A 1920 – 1938.

Ulkomaankauppa. Suomen virallinen tilasto I A. 1932 – 1937.

Stierman, And. Anton, Alla Riksdagars och Möstens besluth II (1638).

Tilastollinen vuosikirja 1932, 1939

Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Maataloushallituksen tiedonantoja XX. Tilivuosi 1931 – 1932. XXIII Tilivuosi 1934 – 1935. XXVI, XXVII. Tilivuodet 1937 – 38, 1938 – 39.

Kirjallisuus

- Ahvenainen, Jorma, *Suomen paperiteollisuuden kilpailukyky 1920- ja 1930-luvulla*. Acta Forestalia Fennica Vol. 151. 1976.
- Idem, *Paperitehtaista suuryhtiöksi. Kymin Osakeyhtiö vuosina 1918 – 1939*. Kuu-sankoski 1972.
- Idem, *Suomen sahateollisuuden historia*. Helsinki – Porvoo 1984.
- Idem, *Satakunnan metsätalous 1900 – 1960. Satakunnan metsäteollisuuden hank-kima tulo ja sen jakautuminen*. Satakunta XXXI (2015).
- Harve, Paavo, *Sahapuiden ja paperipuiden hinnoista maan eri osissa hakkuukau-tena 1935 – 36*. Metsätietoa II.3. Helsinki 1937.
- Idem, *Sahapuiden ja paperipuiden hinnoista maan eri osissa hakkuukautena 1936 – 1937*. Metsätietoa II.4. Helsinki 1938.
- Heinänen, Hannu, *Sallan historia*. Jyväskylä 1993.
- Hildén, N. A., *Puun käyttö taloudessa*. Keksintöjen kirja I. Toimittaja Martti Levón. Puu, sen käyttö ja jalostus. Porvoo – Helsinki 1933.
- Kunnas, Heikki J., *Metsätaloustuotanto Suomessa 1860 – 1965*. Suomen Pankki. Ka-svututkimuksia IV (1973).
- Laine, Jaana, *Puukaupan säännöt. Yksityismetsänomistajien ja metsäteollisuuden puukauppa Itä-Suomessa 1919 – 1939*. Bidrag till kannedom av Finlands natur och folk 168. Helsinki 2006.
- Pöntynen, V, *Metsän hakkun ja ajon sekä puutavaran uiton työn kysynnästä*. Acta Forestalia Fennica 42.9 (1936).
- Idem, *Suomen puunjalostusteollisuus raaka-aineen käyttäjänä vuosina 1925 – 1935*. Acta Forestalia Fennica 45.3 (1936).
- Idem, *Kuusipaperipuun hinnoista Pohjoismaissa*. Metsätieteellisen tutkimuslai-toksen julkaisuja 28,5 (1939)
- Ruuskanen, Pekka, *Koivikoista maailmanmarkkinoille. Suomen rullateollisuus 1873–1972*. Studia Historica Jyväskyläensia 45 (1992).
- Saari, Eino, *Paperipuun kantohintataso eri osissa Suomea vv. 1923 – 1926*. Suomen Paperi- ja Puutavaralehti 1929 no 20.
- Idem, *Tutkimuksia Suomen puuvanuketeollisuuden raaka-ainekustannuksista*. Acta Forestalia Fennica 37.4 (1931).
- Idem, *Suomen kuusipuukysymys*. Kansantaloudellinen aikakauskirja 1934 no 4.
- Selin, Lauri, *Raakapuun kantohintataso maassamme vuosina 1934 – 1955*. Metsäntutkimuslaitoksen julkaisuja 48.5 (1957).
- Vuoristo, Ilmari, *Työaikatutkimuksia kuusipaperipuun teosta*. Communications In-stituti Forestaris Fenniae no 23 (1937).